

SKUPNOST

glasilo Slovenske skupnosti v deželi Furlaniji - Julijski Benečiji

MEDNARODNA KONFERENCA O MANJŠINAH IN SLOVENCII

Misel na konferenco, ki bi se učinkovito spoprijela z vprašanji slovenske narodne skupnosti v deželi Furlaniji-Julijski Benečiji, je nastala leta 1970 na enem tistih dolgih sestankov, ki smo jih zastopniki Slovenske skupnosti, DC, PSI, PSDI ter PRI imeli za sestavo novega tržaškega pokrajinskega odbora. Slovenska skupnost je tudi takrat kot pač vse desetletje, odkar imamo pri nas levi center, postavljala svoje zahteve za rešitev vseh odprtih slovenskih vprašanj. In v enem tistih intenzivnih pogajanj je padla misel na konferenco, kateri naj bi prisostvovali znanstveniki, politični zastopniki, ugledni strokovnjaki in ki bi podrobno prikazala kaj Slovencem v Italiji manjka, česa si še želijo, kaj jim je treba nuditi v okviru ustavnih norm in mednarodnih obveznosti. Tako je bila spočeta zamisel o tej konferenci.

Od zarodka do rojstva manjšinskega kongresa pa se je marsikaj spremenilo. Res je tržaški pokrajinski svet, z izjemo misovcev, to misel osvojil in ji tako dal potrebni formalni vsebinski pečat; a vsa stvar se je tako zasukala, da bomo Slovenci na konferenci, ki bo v Trstu maja 1974, stopili v ozadje, kar ni bilo mišljeno v začetku. No, možno je, da bo evropska poanta dala manjšinam ter seveda Slovencem, ki smo na konferenco najbolj pozorni, res tiste sadove, ki si jih od nje pričakujemo. Vsaj potem, ko je slovenskim predstavnikom v pripravljalnem odboru (Štoka, Lokar, Šiško, Volk) uspelo skupno z jugoslovanskimi predstavniki odvrniti od te konference možnost, da bi razpravljala tudi o raznih drugih manjšinah, ki nimajo z narodnostnimi manjšinami nikakega opravka. Priprava te konference, za katero je glavne prispevke dala dežela, je prinesla že kup nepričakovanih težav, tudi mednarodnega značaja.

Slovenska skupnost, ki ima svojega zastopnika v pripravljalnem odboru v osebi političnega tajnika, je napravila vse, kar je mogla, da je prišlo do predkonference, ki je bila novembra 1973 v Nabrežini, kjer se je pred približno 60 evropskimi znanstveniki, strokovnjaki in političnimi predstavniki moglo obširneje spregovoriti o vprašanjih Slovencev v deželi Furlaniji-Julijski Benečiji, kar je nedvomno pozitivno dejstvo. Tri komisije bodo do maja pripravile študije o raznih problemih, ki jih prinaša manjšinjsko vprašanje. Slovenska skupnost je prepričana, da je konferenca, na katero bo pripravljali odbor, oz. tržaško pokrajinsko vodstvo povabilo okrog 1000 znanstvenikov, strokovnjakov, časnikaarjev itd., nekaj enkratnega in zato izredno važ-

nega za slovensko narodno skupnost v deželi Furlaniji-Julijski Benečiji ter za vse evropske narodnostne skupnosti. Že če bi konferenci uspelo v sedanjem težkem trenutku, ki ga preživljajo narodnostne manjšine, osredotočiti evropsko pozornost nanje, bi to bilo zelo pomembno dejanje; če pa bodo iz nje zrasle smernice, ki bodo tudi konkretno vplivale na bodoče ravnanje evropskih držav do svojih narodnih manjšin, bomo smeli reči, da smo dosegli, kar smo si tako želeli. Če tega ne bo ali če bi doživeli kako razočaranje, potem bomo pač morali zavzeti odklonilno stališče do konference.

Kaj nam je pomenil obisk koroških Slovencev

V enem nelahkih trenutkov narodnega in kulturnega življenja nam je Narodni svet koroških Slovencev vrnil obisk, katerega gosta sta bila letos pomladi Slovenska skupnost ter SDZ. Z zastopstvom NSKS so bili tudi koroški kulturni predstavniki. Obisk je soupadal s težkimi narodnostnimi boji, ki jih bije naša slovenska Koroška, ki je morala skozi razna ponižanja in krivice, dokler ni z mogočno manifestacijo po celovških ulicah odgovorila na vse te krivice. Nad tri tisoč slovenskih Korošcev je zahtevalo svoje narodne pravice, podnevi na celovških ulicah, medtem ko se narodni sovražniki skrivajo v nočeh in kujejo akcije proti našemu narodu na Koroškem.

Koroški Slovenci so prišli med nas in dali s tem vsem novega zanosa v našem slovenskem boju. Na Koroškem, v Kanalski dolini, v Benečiji, na Goriškem in Tržaškem živimo že stoletja. Noben vihar nas ni strl, niso nas uničili in nas ne bodo vindišarstvo, noben trikolorizem in noben fašizem. Tudi razni krivi preroki, ki že 30 let pridigajo, da se nam bo samo v avstrijskih in italijanskih vsedržavnih strankah dobro godilo, nas niso in nas ne bodo uničili, saj vemo, da je človek lahko gospodar le v svoji hiši kakor vemo tudi, da so prav politične stranke v političnem življenju Avstrije in Italije najmočnejše politično orožje.

Zato smo si Slovenci od Karavank do morja ponovno utrdili vero v naš samo-

(sledi na 4. strani)

Slovenska skupnost

želi svojim članom, somišljenikom in podpornikom ter vsem Slovencem, doma in po svetu, prijetne praznike in mnogo dobrega v letu 1974.

Beseda bralcem Skupnosti

Objavljanje poročil o delu, ki ga predstavniki Slovenske skupnosti in SDZ opravljamo v raznih izvoljenih organih, na raznih sejah in sestankih, je odvisno od slovenskega tiska v zamejstvu, ki obvešča slovensko javnost o tem opravljenem delu. Slovenskemu tisku smo za objavljanje naših vesti hvaležni, vendar čutimo potrebo po lastnem glasilu, ki bi seznanjalo ljudi s stališči naših izvršnih odborov, pojasnjevalo nekatere probleme in prinašalo komentarje, posebno o stvareh in dogodkih za katere vemo, da jih obstoječi slovenski tisk težko objavlja zaradi stališča svojih uredništev.

Doslej smo izdajali svoje glasilo največ ob volitvah, a to je premalo: svoje somišljenike je treba obveščati sproti, posebej ko gre za pereče probleme, ki zahtevajo jasnih odgovorov. Glasilu smo dali naslov Skupnost. Izdajanje tega glasila bo seveda vezano na stroške. Ker ne dobivamo nobene podpore, so vse naše finance odvisne od prostovoljnih prispevkov naših izvoljenih predstavnikov in somišljenikov, ki se zavedajo, da bi bili v zamejstvu brez slovenske liste veliki reveži; kakor nam ti ob vsakih volitvah obilno prispevajo v volivni sklad in s tem dokazujejo, da jim je pri srcu samostojno in svobodno slovensko politično življenje, tako bodo prav gotovo podpirali naše glasilo. V ta namen kličemo: Prispevajte v sklad Skupnosti, da bomo mogli delati s skupnimi močmi za naše demokratično in svobodno življenje, v katerem bodo vse naše pravice zaščitene, tako kot določajo ustava, deželni statut ter mednarodne pogodbe.

Deželne volitve in naše naloge v prihodnosti

Ni lahko pisati po nekaj mesecih o poteku junijskih deželnih volitev. Za nami so rezultati, številke, statistike, odstotki, primerjave s prejšnjimi deželnimi, upravnimi ali sploh političnimi volitvami. Tudi komentarji so se v glavnem že izpeli. Vse stranke so »slavile« tako ali drugačno zmago, včasih prav v kričečem nasprotju s samimi volivnimi izidi. Zato tudi ni sedaj naš namen ponavljati že znanih števil in drugih podrobnosti v zvezi z volivnimi izidi. Hočemo le podati nekak obračun — za to je razdalja skoraj pol leta kar primerna — ter nakazati nekaj nalog, ki nas čakajo v bodočnosti.

Slovenska skupnost je na junijskih deželnih volitvah spet potrdila, da hoče nadaljevati z začetim delom. S tem, da je na Goriškem in Tržaškem spet zbrala nad deset tisoč glasov, je pokazala, da je še naprej zmožna delovati in sposobna zbrati okoli sebe vrste slovenskih mož, žena, fantov in deklet, delavcev, kmetov in izobražencev, ki se zavedajo, da je edino s slovenskim političnim nastopom možno ohraniti lastno narodno samobitnost v našem zamejstvu.

VELJAVNOST NAŠEGA DOSEDANJEGA POLITIČNEGA NASTOPA

Med volivno kampanjo so predstavniki Slovenske skupnosti na vseh svojih volivnih shodih prepričano in samozavestno zagovarjali dosedanjo politično linijo, ki sta jo v vseh teh letih složno oblikovali tako Slovenska skupnost v Trstu kot Slovenska demokratska zveza v Gorici, v deželnem okviru povezani v listi Slovenske skupnosti. Samostojen politični nastop, zahteva dokončne zakonske zaščite slovenske manjšine, socialne in gospodarske zahteve, obramba naše zemlje pred razlaščanjem, enakopravnost v javnem življenju, dostop v javne službe, podpora našim kulturnim ustanovam in prosvetnim organizacijam, nenehna skrb za slovensko šolstvo — vse to se idealno veže v skupni imenovalec naših stalnih prizadevanj na vseh forumih. In prav temu programu so slovenski volivci 17. junija letos rekli svoj »da« in tako spet omogočili vstop slovenskega svetovca v deželni svet Furlanije-Juljske Benečije.

Vsi vemo, zakaj ni prišlo še do nastopa liste Slovenske skupnosti v videmski pokrajini. Objektivne težave so zaenkrat to preprečile, predvsem pa krivičen volivni zakon, ki onemogoča skupno povezavo vsega slovenskega ozemlja v deželi in tako možnost postavitve liste tudi v Beneški Sloveniji in v Kanalski dolini. Prav na to bo treba misliti v bodoči zakonodajni dobi in s tem popraviti krivice volivnega ustroja.

VLOGA IN PRISPEVEK NAŠE MLADINE

Če se ozremo še nazaj v volivne priprave in v samo agitacijo, lahko ugotovimo, da je tudi pri teh volitvah imela velik delež prav naša mladina. S svojim nesebičnim delom in idealizmom ter mladostnim navdušenjem je odločilno pripomogla k našemu ponovne-

mu uspehu. Kako lepo je bilo videti n. pr. avtomobile z znakom lipove vejice, polne mladih ljudi, ki so od Krmina in Brd do mestnih središč v Gorici in Trstu agitirali za zmago slovenske stvari! Seveda je bilo še mnogo drugega kapilarnega dela, ki ga je zavedna slovenska mladina na Tržaškem in Goriškem opravila z velikim čutom odgovornosti in resnosti.

Prav zato pa je sedaj na nas odgovorna naloga, da pričakovanj mladih ne obidemo. Treba je začeti z bolj organiziranim delom pri mladih pristaših in somišljenikih. Dolžnost politične organizacije je, da mlade zainteresira za vse naše pereče probleme ter jih tako dejansko angažira in jim tudi da odgovorno besedo pri soodločanju in sodelovanju. Le tako bo lahko Slovenska skupnost res vitalno nadaljevala s svojim poslanstvom.

POTREBA PO VEČJI ORGANIZACIJI IN KOORDINACIJI

Politična stvarnost, ki je nastala po zadnjih deželnih volitvah, nam narekuje nekatere nujne zaključke. Predvsem je treba s podvojeno silo nadaljevati z delom na vseh področjih v državnem, deželnem, pokrajinskem merilu ter na posameznih občinskih in krajevnih forumih za končno doseganje naših zakonitih pravic. To bo mogoče le, če se naša politična organizacija v resnici bolj organizira in notranje razčleni. Naše politično delo bo uspešno le, če bomo dejansko uvedli pravi stik z bazo, če bomo stalno

zahajali v naše vasi, prirejali sestanke in shode o vseh aktualnih vprašanjih, se posvetovali z ljudmi in lokalnimi predstavniki o vseh perečih problemih vasi in občin. Politični organizaciji sami pa moramo dati res moderen in funkcionalen ustroj, saj bo le tako lahko kos vsem težkim nalogam, ki jo čakajo. Prav tako je potrebno najti neko koordinacijo v splošnem deželnem merilu. Slovenska skupnost naj zato poveže vse tri zamejske pokrajine, Trst, Gorico in tudi videmsko pokrajino. S tem bo tudi Slovenska skupnost lažje in enotno nastopala v vseh vprašanjih in pred samimi deželnimi organi, saj bo tolmačila naše potrebe in zahteve od Trbiža do Trsta.

SLOVENSKA SKUPNOST IN DELAVSTVO

Če sta se Slovenska skupnost in SDZ v Gorici vedno zanimali za vsa naša vprašanja in zlasti odločno zagovarjali našega kmeta in našo zemljo, moramo pa na žalost reči, da ni bilo za delavski problem vedno dovolj pozornosti. Vzroki temu so seveda objektivne narave. Delavstvo je danes močno organizirano v sindikalnem gibanju. Zlasti na slovenske delavce ima še posebej vpliv levičarski vsedrjavni sindikat. Zato je bil naš pristop temu problemu marsikdaj bolj simboličen. Treba bo sedaj v bodočnosti posvetiti veliko več pažnje problemu delavstva nasploh. Nimamo sindikatov in veliko potrebnih sredstev za to. Vendar je naša dolžnost, da posvetimo vso pozornost slovenskemu delavcu, da študiramo njegove probleme, da ustanovljamo delavske komisije v naši politični organizaciji. Le tako bomo naši bolj odprto pot v tovarno in v industrijo, v delavnico in v ladjedelnico, kjer se povsod trudi slovenski delavec in v potu svojega obraza služi svoj kruh.

ZA NAŠE PRAVICE

Po kratkem poletnem zatišju, ki je sledilo deželnim volitvam, sta se Slovenska demokratska zveza v Gorici in Slovenska skupnost v Trstu sporazumeli, da pošljeta skupno spomenico novemu ministrskemu predsedniku poslancu Marianu Rumorju in ga tako opozorita na nujnost skorajšnje rešitve vseh odprtih vprašanj naše manjšine.

V spomenici, sestavljeni v začetku septembra, so po pozdravnih besedah predstavniki obeh naših političnih organizacij spomnili predsednika Rumorja na zagotovila, ki sta jih dala Slovencem ministrska predsednika Colombo in Andreotti, in mu nato omenili, da smo vsi pričakovali, da se bo njegova vlada obvezala da bo načela tudi slovensko problematiko, da nas je dejansko razočaral s svojim nastopom v parlamentu med razpravo o zaupnici. Značilno je sicer da je o Slovencih pozitivno spregovoril demokrščanski poslanec Piccoli in to daje upati, da se bo Democrazia cristiana končno le odločila podpreti v državnem merilu naše zahteve.

V nadaljevanju spomenice se podpisniki

sklicujejo na dejstvo, da je po petindvajsetih letih nove italijanske ustave slovenska manjšina še vedno brez ustreznega zaščitnega zakona, kar je seveda še bolj čudno, če se pomisli, da je za druge narodne manjšine država že poskrbela. Do sedaj smo dosegli samo nekaj delnih zakonodajnih ukrepov.

Zato sta lansko leto Slovenska demokratska zveza in Slovenska skupnost ponovno poslali v smislu člena 50 ustave, senatu in poslanski zbornici ter v vednost vladi, peticijo z zakonskim osnutkom za zaščito slovenske manjšine v Italiji.

Da bi se moglo pospešiti reševanje vseh obstoječih vprašanj, menijo slovenski predstavniki, da bi bil zelo koristen neposreden stik z ministrskim predsednikom, in izjavljajo svojo pripravljenost za tako srečanje in za poglobljeno razpravo, v kateri bi mu lahko prepričljivo dokazali, da je treba položaj naše manjšine dokončno urediti.

Sredi septembra pa se je delegacija goriške SDZ sestala s političnim tajnikom DC senatorjem Fanfanijem na obisku v Gorici. To priložnost je izkoristila, da mu je

Stališče Slovenske skupnosti v deželnem svetu

Slovenska skupnost je vložila velik napor v deželnem svetu ob diskusiji za deželni obračun in proračun in odločilno pripomogla, da je deželni odbor zopet spregovoril o vprašanih slovenske narodne skupnosti in osvojil več važnih resolucij, med njimi štiri, ki jih je predložila Slovenska skupnost.

Deželni obračun in proračun sta bila deset dni v središču diskusije deželne zbornice in vse stranke, ki so zastopane v deželnem svetu, so imele priložnost zavzeti svoja politična in socialna stališča. Debata je bila obširna, živahna in zanimiva. Poleg ekonomskih in socialnih problemov se je deželni svet tudi tokrat poglobil v slovensko problematiko, o kateri je prvi spregovoril naš zastopnik v deželnem svetu dr. Drago Štoka, ki je v daljšem govoru zajel vsa temeljna vprašanja slovenske narodne skupnosti v deželi Furlaniji-Julijski Benečiji. Ponovno je podčrtal nezaslišano diskriminacijo, zaradi katere je še v letu 1974 neki narod brez osnovne šole v materinem jeziku, kar ne more biti drugega kot posledica fašistične miselnosti, saj se je pred 25 leti Listina o človekovih pravicah, za katero je glasovala skupščina Združenih narodov, jasno izrekla za takšno osnovno pravico. »Danes so vse italijanske stranke tkzv. ustavne loka povsod in vedno pripravljene ob soditi posledice, ki jih je fašizem pustil, vendar ne napravijo ega, kar bi lahko, da bi se fašistične posledice odpravile na narodnostnem področju«, je dejal Štoka. Nadalje-

val je: »Še danes ne moremo spregovoriti pred sodnikom v slovenskem jeziku, še danes nam razlašajo zemljo, ne da bi se prej vprašali, kdaj in kje je razlastitev zemlje zares nujna: nasprotno, očitajo nam, da smo proti napredku, če se borimo za lastno zemljo. Izguba zemlje je ogromno škodila naši narodni skupnosti. Danes se vprašujemo, komu in čemu koristi npr. letališče pri Štandrežu ter tisoči in tisoči kvadratnih metrov zemlje, ki nam jih je razlastila tržaška industrijska ustanova in razne druge ustanove? Vsak narod mora imeti zemljo, če hoče obstati. Z razlastitvami so nam vzeli ogromno zemlje. So se morda pri tem zavedali, da bomo težje obstali, ko bomo narod brez zemlje?« se je vprašal naš svetovalec v deželni zbornici in zahteval, da se enkrat za vselej napravi konec takemu postopanju do slovenske narodne skupnosti.

Svetovalec Slovenske skupnosti je nato prešel na mnoga stvarna vprašanja, ki zadevajo Slovence in obravnaval tako probleme deželnih podpor slovenskemu tisku in slovenskim kulturnim, športnim, gospodarskim, verskim, dobrodelnim, socialnim, sindikalnim organizacijam in se zavzel za večje podpore s strani dežele, saj se naše organizacije borijo z drugačnimi težavami kot npr. italijanske organizacije. Ponovno je sprožil vprašanje televizijskih oddaj v slovenskem jeziku, pribil stališče Slovenske skupnosti do kraških rezervatov, zahteval, da bi bila zagotovljena slovenskim zastopnikom v gorskih skupnostih pravica uporabe materinega jezika; predlagal je nato čimprejšnjo ustanovitev urada v okviru deželnega odbora, ki naj bo pristojen za slovenske probleme. Na koncu je naš svetovalec omenil enajst točk, ki jih je Sloven-

ska skupnost postavila v razmišljanje novemu deželnemu odboru in jih izročila v vednost tudi ministru Torosu, ki je v vladi odgovoren za dežele. To spomenico Slovenske skupnosti, kakor tudi resolucije, ki jih je deželni odbor osvojil, objavljamo na drugih mestih.

O slovenskih vprašanih so za zastopnikom Slovenske skupnosti spregovorili tudi nekateri predstavniki italijanskih vsedravnih strank, nato še deželni odbornik Coloni ter predsednik Comelli, ki sta se delno pozitivno, delno negativno dotaknila vprašanih slovenske narodne skupnosti v deželi.

V svoji desetdnevni diskusiji se je deželni svet dotaknil skoro vseh odprtih ekonomskih in socialnih vprašanj. Zanimivo je, da se je prvič dotaknil (o tem so spregovorili demokristjani, komunisti in socialisti) tudi vprašanja italijanske manjšine na Hrvaškem, ki naj bi bila po izvajanjih le-teh na Hrvaškem slabše traktirana kot v Sloveniji. Škoda, da ni nihče teh govornikov dodal, da ne gre za narodnostne probleme Italijanov v Jugoslaviji, ampak predvsem za politične.

Ob priložnosti razprave o deželnem obračunu ter proračunu je naš zastopnik predložil v deželni zbornici štiri resolucije, katere smo omenili na drugem mestu. Deželni odbor jih je pod eno ali drugo obliko osvojil, kar predstavlja nedvomen uspeh Slovenske skupnosti v deželnem svetu.

SDZ v Gorici ima svoj sedež

Vsa leta svojega obstoja je Slovenska demokratska zveza v Gorici živo čutila potrebo po lastnem sedežu. Zlasti je to nujno za politično stranko, ki hoče neodvisno in stvarno razvijati lastno dejavnost. Tako je prav zadnji čas SDZ v Gorici prišla do svojih prostorov, in sicer na št. 10. v Raštelu, v samem središču goriškega mesta.

Prav gotovo bo SDZ lahko sedaj še bolj aktivno in stalno prisotna v vsem našem delovanju in zato ji želimo, da bi z novega sedeža še bolj plodno zasledovala in vodila politično delovanje med slovensko skupnostjo na Goriškem!

Slovenska skupnost pa ima v Trstu svoj sedež v ulici Ghega 8.

Razlaščenja v Osapski dolini

V posebni interpelaciji je deželni svetovalec Slovenske skupnosti zahteval od deželnega odbora, katerega sestavljajo DC, PSI, PSDI in PRI, naj prekliče razlastitve v osapski dolini; isti poziv je Slovenska skupnost naslovila na EZIT, v upravnem odboru katerega sedijo tudi predstavniki PCI (miljski in dolinski župan). Vendar je bil poziv Slovenske skupnosti brez uspeha. Odgovorni odbornik je dejal v deželnem svetu, da ni mogoče več preklicati razlastitvenih odlokov. Zaradi tega je naš svetovalec izrazil svoje nezadovoljstvo v svojem odgovoru deželnemu odborniku in dejal, da ne bo Slovenska skupnost odnehala v obrambi prizadetih lastnikov, ki so se medtem tudi obrnili na pristojno sodišče.

Slovinci smo v dobi fašizma dali velik krvni davek v boju za osvoboditev in zopetno pridobitev človeškega dostojanstva in narodne svobode. Zato se vsako leto spominjamo svojih žrtev, slovenskih ljudi, ki so dali svoja življenja v ječah, taboriščih, na bojnem polju, pod streli, med mučenji in v nasilju diktature. Tako smo se tudi letos oddolžili vsem svojim žrtvam in jih simbolično počastili s svečanostjo na pokopališču v Gonarsu, kjer je umrlo toliko nedolžnih žrtev. Ob prazniku vseh svetih in vernih duš se vsako leto spominimo teh in vseh ostalih. Na sliki: Predstavniki SDZ in ZSKP iz Gorice na gonarskem pokopališču letošnjo jesen, ko nesejo vence proti kapelici.

izročila kratko spomenico in mu tudi ustno poudarila potrebo o čimprejšnjih vladnih ukrepih za našo zaščito.

Senator Fanfani je članom vodstva SDZ zagotovil, da se bo za nakazana vprašanja, o katerih je osebno dobro poučen, zanimal pri ministrskem predsedniku Rumorju in v parlamentarnih krogih. Pripomnil je obenem, da je treba računati tudi na težave, ki jih morajo večkrat premostiti zakonski osnutki, preden jih izročijo v dokončno odobritev.

Nekaj tednov pozneje so se predstavniki goriške SDZ in tržaške Slovenske skupnosti zglasili pri ministru za dežele Torosu med njegovim obiskom v Trstu. Tudi njemu so obrazložili vsa važnejša vprašanja, ki se morajo rešiti v našo korist, in med drugim potrebo, da bi deželi priznali večjo pravico v odločanju o manjšinski problematiki. Minister je izjavil, da bo vzel v pretres omenjene zahteve in prav tako poskrbel za srečanje med ministrskim predsednikom in slovenskimi političnimi predstavnikmi.

Zaradi splošnega notranjega in mednarodnega položaja ni še prišlo do tega srečanja, vendar smemo že sedaj videti v njem važen napredek v naših prizadevanjih za dosego vseh tistih pravic, ki nam pripadajo po naravnih in državnih zakonih.

Dopolnilni zakon za slovensko šolstvo v Italiji

Po več kot petletnem prizadevanju sta obe zbornici odobrili dopolnilni zakon za slovenske šole v Italiji. Poslanci DC Belci, Marocco in Bressani so 18.10.1968 predložili v poslanski zbornici osnutek zakona št. 558, ki dopolnjuje zakon z dne 19. julija 1961, št. 1012. Podoben zakonski predlog, št. 686, je predložil tudi poslanec PCI Škerk. Oba osnutka je potem demokratski poslanec in podtajnik na prosvetnem ministrstvu Elio Rosati združil. Predlog zakona je znan pod imenom Belci-Škerkov zakon in obravnava spremembe in dopolnitve k prvemu šolskemu zakonu

za slovenske šole iz leta 1961.

Pot zakona je bila dolga, ker je med tem bila razpuščena zbornica in so zakonu nasprotovali misovci. Zaradi teh nasprotovanj je moral zakon v zbornico in je bil sprejet šele po petih letih. Sedaj čakamo na dokončno in točno besedilo, ki ga bo objavil Uradni list.

Kaj prinaša zakon novega?

Novi zakon ustanavlja v Trstu in Gorici šolski nadzorništvi za osnovne šole, na Tržaškem pet in na Goriškem dve didaktični okrožji ter vsebuje navodila za prvi razpis in zasedbo teh mest.

Nov slovenski vrtec v Trstu

Tržaški občinski odbor, v čigar sestavu je tudi Slovenska skupnost, je letos sredi poletja sklenil ustanoviti sedem novih otroških vrtec v tržaški občini, med njimi tudi slovensko sekcijo v mestnem središču, ki bo odprla vrata našim malčkom takoj, ko bodo zagotovljeni primerni prostori. Občinski svet je 16. novembra t.l. ratificiral ta odobrov sklep (le svetovalci PCI so se pri glasovanju za te vrte, med njimi tudi za slovenskega, vzdržali!).

Naš predstavnik v tržaškem občinskem odboru, dr. Rafko Dolhar, ki se je v smislu programa Slovenske skupnosti, veliko trudil predvsem za slovenski otroški vrtec, je dejal, da predstavlja ta pridobitev uresničenje programskih zahtev Slovenske skupnosti v okviru sporazuma s strankami leve sredine.

Zelimo si, da bi tržaški občinski odbor čimprej prišel do primernih prostorov, v katerih naj novi slovenski otroški vrtec v središču mesta raste in uspeva v svojem poslanstvu.

Nasi ljudje v deželnih komisijah

V deželno komisijo za kulturne dejavnosti je bil ponovno izvoljen prof. Alojz Rebula, slovenski pisatelj, ki je nadvse dostojno zastopal slovensko kulturo že v prejšnji mandatni dobi. Članom kulturne komisije je imponiral s svojimi globokimi govori v obrambo slovenske kulture, posebno zamejske. Prav je, da omenimo njegovo zavzetost, ko je prodril v deželni kulturni komisiji predlog po deželnem prispevku čedadskega slovenskemu društvu »Ivan Trinko«, ki je povzročil v komisiji precejšnje diskusije.

Prof. Alojzu Rebuli želimo uspešnega dela v deželni komisiji v korist slovenske kulture in nje rasti v zamejstvu.

Karel Grgič je postal na naše prizadevanje in na predlog deželnega odbornika za šport Renata Bertolija konzulent v deželni komisiji za porazdelitev prispevkov za športno dejavnost.

Karlu Grgiču, ki ima velike zasluge na področju športne dejavnosti, želimo mnogo uspehov v njegovem delu, predvsem v korist slovenskega športa.

GORIŠKE RAJONSKE KONZULTE

Tudi Gorica bo imela svoje rajonske konzulte. Posebna komisija sestavljena iz predstavnikov vseh strank je izdelala osnutek pravilnika, katerega je občinski odbor odobril z nekaterimi popravki in dopolnili. V kratkem bo prišel v diskusijo pred občinski svet.

Že prvi člen pravilnika govori o nalogah in pristojnostih konzult kot organih posvetovalnega značaja, ki predstavljajo decentralizacijo občinskih organov in to za večjo in aktivnejše sodelovanje meščanov pri demokratskem upravljanju in za tesnejšo povezavo med osrednjo občinsko upravo in zahtevami prebivalstva posameznih okrožij.

Rajonsko konzulto bo sestavljajo 20 članov, od katerih 14 izvoljenih na podlagi rezultatov zadnjih občinskih volitev, ostalih 6 pa bodo imenovalne razne kulturne, športne, sindikalne in gospodarske organizacije, ki delujejo na območju konzulte. Za člane konzulte so lahko izvoljeni vsi, ki bivajo v njenem območju in ki so dopolnili 18. leto starosti in so vpisani v volilne sezname goriške občine. Ne morejo biti izvoljeni občinski, pokrajinski in deželni svetovalci, kakor tudi ne parlamentarci. Mandatna doba sovпада z dobo občinskega sveta. Na sejah konzulte se vsakdo lahko izraža v jeziku, ki mu je lasten. Občina poskrbi za prevajalce.

Glede razdelitve občinskega ozemlja na rajone je že imenovana komisija predlagala

(nadalj. s 1. strani)

stojen nastop, ki ga ne sme zrušiti nobena sila in kateremu se bodo morali prej ali slej pridružiti vsi tisti naši zavedni slovenski rojaki, ki so porazgubljeni v raznih avstrijskih in italijanskih strankah, kjer jim po mačevsko delijo mesta v izvoljenih svetih, še bolj po mačevsko jim dovolijo v teh upravnih telesih govoriti po svoji vesti.

Obisk koroških Slovencev nam je torej pomenil novo doživetje, ki je potrdilo pravilnost našega gledanja na naše današnje politično in socialno dogajanje. To skupno gledanje je prišlo še posebej do izraza v skupni resoluciji.

Nadaljnji člani govore o usposobljenosti izpitih profesorjev, njih staležu in o natečaju za ravnateljska mesta na srednjih šolah, o slovenskem zastopstvu na šolskih skrbništvih v Gorici in Trstu v zvezi s potrebami slovenskih šol in o sredstvih za tisk šolskih knjig. Nadalje je govora o posebnih komisijah pri deželnem šolskem skrbništvu za reševanje vprašanj slovenskih šol. Zakon predvideva tudi tečaje za otroške vrtnarice. Ničesar pa ne zasledimo v tem zakonu o šolstvu v videmski pokrajini, čeprav vse slovenske kulturne in politične organizacije neprestano poudarjajo potrebo po tamkajšnjih šolah. Prav tako ta zakon ne rešuje vseh vprašanj slovenskega šolstva na Goriškem in Tržaškem. Potrebna bodo še nova prizadevanja na vseh ravneh za popolno zaščito slovenskega šolstva.

8 okrožij, občinski odbor pa je to število skrčil na 7, in sicer: Ločnik - Podgora, Pevma, Št. Maver in Oslavje - Severni del mesta in Placuta - Stražice - Sv. Rok in sv. Ana - Štandrež - Center mesta. Od navedenih rajonskih konzult sta dve z absolutno večino slovenskega prebivalstva (Podgora, Pevma, Št. Maver, Oslavje - Štandrež), v ostalih pa je prisotnost Slovencev različna.

Razdelitev na okrožja bi morala upoštevati, kot je tudi rečeno v pravilniku, etnične, sociološke, ekonomske, kulturne in druge značilnosti posameznih krajev. Predlog komisije tega ne upošteva, saj je Podgora priključila še naselja ob pevmskem mostu in naselje na križpotju na Majnici, ki sta italijanski in nimata nič skupnega z značilnostmi in potrebami pravega podgorskega prebivalstva.

Za Štandrež je komisija predlagala tri variante:

prva predvideva, da se Štandrežu priključi tudi begunsko naselje na Rojcah in novi stanovanjski bloki na severnem delu vasi desno od ulice sv. Mihaela;

druga pa predvideva štandreško ozemlje in naselje desno od ceste sv. Mihaela do podvoza in vse ob železnici do meje;

tretja pa samo Štandrež, to je južno od ulice Pola in M. Nero do železnice in ob tej do državne meje.

Na odločno zahtevo predstavnika Slovenske demokratske zveze je odbor spremenil predloge komisije in priključil naselje ob pevmskem mostu Stražicam, Majnico pa Ločniku; tako bo imela Podgora, skupno s Pevmo, Oslavjem in Št. Mavrom lastno konzulto, ki upošteva, čeprav delno, interese slovenskega prebivalstva.

Za Štandrež pa so se stranke levega centra, razen SDZ, zavzele za drugo varianto, ki predvideva, poleg štandreškega ozemlja, tudi nova naselja desno od ulice sv. Mihaela do železniškega podvoza.

Predstavniki SDZ in vsa štandreška skupnost odločno vztrajajo in zahtevajo za Štandrež samostojno konzulto, ki bo pravi izražatelj potreb in interesov štandreškega prebivalstva.